

Bachelor Bedrijfskunde en Agribusiness

Associate degree Bedrijfskunde en Agribusiness

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In mei 2018 zijn de bestaande Associate degree-opleiding en de bestaande bacheloropleiding Bedrijfskunde en Agribusiness van Aeres Hogeschool bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleidingen worden in Dronten en Almere aangeboden en beide opleidingen kennen beide een voltijd en deeltijd variant. Het panel beoordeelt de voltijd en deeltijd Associate degree-opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness als **voldoende** en beoordeelt de voltijd en deeltijd bacheloropleiding Bedrijfskunde en Agribusiness ook als **voldoende**.

Beoogde leerresultaten

De AdBA en BA opleiding ontvangen voor standaard 1 het oordeel **voldoende**. Het panel onderschrijft het beroepsbeeld van de Ad opleiding: de midden kader manager met eindverantwoordelijkheid voor een team of een afdeling. Het panel onderschrijft ook het beroepsbeeld van de BA opleiding: de integraal en multidisciplinair werkende professional in een specifieke agrarische context. Het panel merkt op dat de Aeres identiteit en merkbelofte scherper neergezet kunnen worden in het beroepsbeeld en in het opleidingsprofiel. Het panel constateert dat de BA opleiding het opleidingsprofiel en de eindkwalificaties van het Landelijk Opleidingsprofiel Bedrijfskunde en Agribusiness hanteert. Daarnaast hanteert de BA opleiding de tien Aeres competenties die hogeschool breed gelden. In deze competenties zijn de Dublin descriptoren verwerkt, waarmee de opleiding aantoont dat ze voldoet aan de internationale bachelor standaard. De AdBA eindkwalificaties leidt de opleiding af van de landelijke bachelor eindkwalificaties en het eindniveau is in overleg met het werkveld vastgesteld. De AdBA opleiding hanteert ook de tien Aeres competenties waarvan minimaal vijf competenties het stageniveau (niveau 2) bereiken aan het eind van de opleiding.

Oriëntatie

De opleidingen ontvangen voor standaard 2 het oordeel **goed**. Het panel ziet in de programma's een sterke beroepsgerichtheid en een sterke verbinding met de praktijk. Door de sterke verbinding met de praktijk zijn de programma's overtuigend en sluiten ze goed aan bij de actuele ontwikkelingen in het beroepenveld. Theorie en praktijk versterken elkaar vanaf het begin van de opleidingen. In de Ad opleiding is de beroepspraktijk sturend voor de onderwijsmodules. De internationale beroepspraktijk is vooral bij de internationale majors goed. De samenwerking met buitenlandse onderwijsinstellingen vindt al gedurende lange tijd plaats en leidt tot uitstekende mogelijkheden om internationale beroepsvaardigheden te ontwikkelen.

Het doen van onderzoek is één van de Aeres competenties. Vanaf 2014 is een nieuwe visie op onderzoek gefaseerd ingevoerd in de onderzoeksleerlijn. De competentie is goed uitgewerkt en komt gestructureerd in elk jaar van het programma op meerdere momenten aan bod. Het lectoraat Bio-based en Circulaire Economie levert onderzoeksopdrachten aan de opleiding en docenten nemen deel aan onderzoeksprojecten.

Inhoud

De opleidingen ontvangen voor standaard 3 het oordeel **voldoende**. Het panel vindt de inhoud van de programma's voldoende duidelijk beschreven in de curriculumoverzichten. De inhoud van de programma's bestaat uit een bedrijfskundige kern en een majorspecifieke aanvulling. Volgens het panel maakt deze inhoudelijke combinatie het ingewikkeld om nieuwe ontwikkelingen in de

programma's op te nemen. De opleiding erkent dit en is voornemens om op korte termijn inhoudelijke vernieuwingen integraal door te voeren. Het panel pleit voor een eenvoudigere inhoudelijke opbouw zodat de programma's flexibeler in kunnen spelen op ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

Het panel pleit voor aanpassing van de eenjarige internationale majors. De looptijd van 1 jaar vindt het panel te kort voor het overbruggen van de culturele onderwijskundige verschillen en het bereiken van de eindkwalificaties en de competentie-eindniveaus.

De programma's bevatten herkenbare leerlijnen voor persoonlijke ontwikkeling, onderzoek ondernemerschap en Engels. Uit de gesprekken die het panel met studenten en alumni heeft gevoerd blijkt dat taalontwikkeling een aandachtspunt is. De taalontwikkeling stagneert na de propedeuse. Het panel pleit voor meer aandacht aan taalontwikkeling in de hoofdfase.

Leeromgeving

De opleidingen ontvangen voor standaard 4 het oordeel **goed**. Het panel vindt de vorm van het programma uitdagend door de beroepstaak die in elke module centraal staat. De beroepsopdrachten uit de beroepspraktijk en de context van de major zetten aan tot studeren. Onderwijs is vooral klassikaal en kleinschalig. Er is meer dan gemiddeld aandacht voor de student en men ziet naar elkaar om. Deze leeromgeving biedt goede mogelijkheden om de beoogde leerresultaten te bereiken. Het studierendement en de uitval zijn vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde, de opleiding laat zien bewust aan rendementsverbeteringen te werken door aanbod van extra begeleiding, doorstroom- en schakelvakken en afstudeerkringen die langstudeerders ondersteunen bij het afronden van de afstudeeropdracht.

Instroom

De opleidingen ontvangen voor standaard 5 het oordeel **voldoende**. De toelatingseisen zijn gelijk aan de landelijke afspraken en de toelatingsprocedure is duidelijk. De aanvullende instroomkwalificaties voor de deeltijd programma's zijn duidelijk en volgens het panel relevant. De toelatingsprocedure voor de internationale instroom vindt het panel zorgvuldig en gedegen. Het panel vindt het terecht dat de opleiding maatregelen neemt om de aansluiting van mbo opleidingen op het BA programma te verbeteren. Het panel adviseert om eerder in de mbo onderwijsketen in te spelen op de kwalificaties die nodig zijn voor het hbo-onderwijs. Het panel meent dat extra aandacht voor studievaardigheden naast inhoudelijke kwalificaties de overgang van mbo- naar hbo-onderwijs kan verbeteren.

Personeel

De opleidingen ontvangen voor standaard 6 het oordeel **voldoende**. Het personeel is ondergebracht in onderwijsteams die zijn gekoppeld aan een bepaalde context in de agribusiness. De teams zijn zeer betrokken bij de uitvoering van de major en de studenten van de major. Uit de personeeloverzichten blijkt dat er voldoende personeel aanwezig is met een voldoende kwaliteit en diversiteit. Studenten zijn gemiddeld tevreden over de docenten. Deze tevredenheid varieert per context: Agri-foodbusiness studenten zijn zeer tevreden, Hippische Bedrijfskunde studenten zijn minder tevreden. De werkdruk is stevig door de vooral klassikale en kleinschalige werkvormen en de beroepstaken die veel aandacht vragen van de docenten. Het panel merkt op dat scholing en professionalisering wordt uitgesteld, zoals de BKE certificering en

pleit voor realistisch planning van de professionaliseringsafspraken en een realistische uitvoering van de major programma's.

Voorzieningen

De opleidingen ontvangen voor standaard 7 het oordeel **goed**. Het panel is onder de indruk van de huisvesting en voorzieningen. De onderwijsgebouwen komen meer dan gemiddeld tegemoet aan de behoeftes van de opleiding en studenten. Aeres Farms heeft een ruim en gevarieerd aanbod van praktijkfaciliteiten. Aeres Farms biedt goede mogelijkheden aan studenten van de hippische majors om hun eigen paarden te stallen en om praktisch gericht onderzoek uit te voeren. Het Agri Innovation Centre is waardevol voor Agrotechniek en Management en biedt uitstekende praktijk voorzieningen waar onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven elkaar kunnen versterken

Begeleiding

De opleidingen ontvangen voor standaard 8 het oordeel **voldoende**. Studenten zijn tevreden over de hogeschool en vooral de sfeer scoort in de nationale studenten enquête erg hoog (4,38 op een schaal van een tot vijf). De begeleiding die studenten tijdens de studie ontvangen scoort in de nationale studenten enquête gemiddeld. Uit de gesprekken die het panel heeft gevoerd, blijkt dat extra aandacht is gewenst voor het begeleiden van studenten die niet goed in staat zijn om keuzes in de opleiding te maken. Met name bij de hippische programma's komt dit vaker voor.

Het panel vindt de informatievoorziening voldoende. De informatievoorziening is helder en gestructureerd. Studenten voelen zich voldoende geïnformeerd en de NSE scores laten gemiddelde waarden zien. De informatie over programma's modules etc. zijn door de web-based informatie platforms goed benaderbaar.

Kwaliteitszorg

De opleidingen ontvangen voor deze standaard 9 het oordeel **voldoende**. Het panel vindt dat het kwaliteitsbeleid en het kwaliteitsmanagementsysteem goed is uitgewerkt in het hogeschoolbrede kwaliteitshandboek. Evaluatie-instrumenten zijn meer dan voldoende aanwezig en evaluaties worden meer dan voldoende uitgevoerd. De visie op kwaliteit is vooral op faculteitsniveau geformuleerd. De faculteitscoördinator voor kwaliteit is verantwoordelijk voor een groot deel van de uitvoering en rapportage. Het panel ervaart dat de kwaliteitsvisie minder opleiding- en context specifiek is. De kwaliteitsverbeteringen zijn vooral reactief van karakter en kunnen wat het panel effectiever worden als ze meer planmatig en volgens de kwaliteitsvisie van de opleidingen worden ingevuld. Daarvoor is volgens het panel een meer opleidingsspecifieke visie op de kwaliteit nodig, zodat kwaliteitszorg planmatiger verbetert en de opleidingsleiders en onderwijsteams bewuster de verbeterplannen opstellen en uitvoeren.

Toetsing

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**. De opleidingen hebben een helder en duidelijk uitgewerkt toetsbeleid. De toetsen, assessments en proeven van bekwaamheid sluiten goed aan bij de modules en het competentiegericht opleiden. Het panel vindt de toetsen, assessments en PvB's van voldoende tot goede kwaliteit. De hogeschool-brede toetsadviescommissie speelt een belangrijke rol in de verbetering van de toetskwaliteit. Het panel constateert dat de borging van de toetskwaliteit voldoende is omdat de examencommissie is vertegenwoordigd in de toetsadviescommissie en omdat de bevindingen halfjaarlijks aan de examencommissie worden gerapporteerd. Het panel merkt op dat het advies van opdrachtgevers nagenoeg niet worden meegenomen in de toelichting op de assessment beoordelingen en beveelt aan om het advies op te nemen in de toelichting. Tot slot doet het panel de aanbeveling om voorrang te geven aan trainingen in examinering en onderzoeksmethodieken.

Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor standaard 11 het oordeel **voldoende**. Het panel heeft vijftien afstudeerwerkstukken van de BA opleiding beoordeeld en is van mening dat de beoordelingen correct zijn uitgevoerd, de onderwerpen relevant zijn voor het werkveld en het niveau voldoende tot goed is. In de AdBA opleiding geven de competentiedossiers en de afsluitende bedrijfsopdracht samen voldoende inzicht in het gerealiseerde eindniveau. De opdracht is voldoende relevant en de beoordeling verdient een betere onderbouwing. De AdBA eindkwalificaties kunnen nog duidelijker gerelateerd worden aan de beoordeling van de bedrijfsopdracht.

Alumni functioneren goed in de praktijk, het werkveld waardeert de combinatie van praktisch inzicht met de ondernemende vaardigheden en ervaart een duidelijke bijdrage aan de agrosector. Uit evaluaties onder afgestudeerden blijkt dat de voorbereiding op de arbeidsloopbaan goed is en dat is gelijk aan vergelijkbare hbo opleidingen. De taalvaardigheden zijn een aandachtspunt. Aandacht voor taalontwikkeling is volgens alumni noodzakelijk in de gehele opleiding en niet alleen in de propedeuse, omdat goede taalbeheersing van groot belang is in de beroepspraktijk.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Schets van de opleidingen	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Oriëntatie	16
Standaard 3 Inhoud	18
Standaard 4 Leeromgeving	20
Standaard 5 Instroom	22
Standaard 6 Personeel	24
Standaard 7 Voorzieningen	26
Standaard 8 Begeleiding	28
Standaard 9 Kwaliteitszorg	30
Standaard 10 Toetsing	32
Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten	34
Eindoordeel over de opleiding	37
Aanbevelingen	39
Bijlagen	41
Bijlage 1 Bezoekprogramma	41
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	43

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding en de Associate degree-opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness van Aeres Hogeschool. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Aeres Hogeschool en in overleg met de opleidingen. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleidingen. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (september 2016) en het *NQA-protocol 2017 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 31 mei en 1 juni 2018. Het visitatiepanel bestond uit:
drs. D.W. Righters MBA (voorzitter, domeindeskundige)
dr.ir. H.P.A. Eweg (domeindeskundige)
drs. J.L.G.M. Claassen MMO (domeindeskundige)
S.A.A.F.M. Wolfs (student-lid)

ir. A.B.C. Hoitink auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

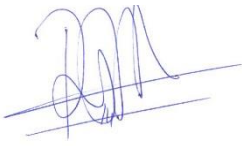
Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Bij de aanvraag heeft de instelling een Zelfevaluatie-rapport (ZER) aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2017*. Het visitatiepanel heeft de ZER bestudeerd en een bezoek aan de opleidingen gebracht; zie bijlage 1 en 2. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 2 oktober 2018

Panelvoorzitter

drs. D.W. Righters MBA

Lead-auditor

ir. A.B.C. Hoitink

Schets van de opleidingen

De Associate degree Bedrijfskunde en Agribusiness (AdBA) en bachelor Bedrijfskunde en Agribusiness (BA) van Aeres Hogeschool zijn bedrijfskundige opleidingen in de sector Agro & Food. De AdBA opleiding is een unieke tweejarige opleiding die tot voor kort alleen in deeltijd door Aeres Hogeschool werd aangeboden. Sinds studiejaar 2017 – 2018 biedt Aeres Hogeschool ook een voltijdvariant aan. De BA opleiding wordt door meerdere hogescholen in de sector Agro & Food aangeboden. Aeres Hogeschool biedt deze opleiding ook in voltijd en deeltijd aan.

Aeres Hogeschool is onderdeel van de Aeres Groep. De Aeres Groep is de enige groene kennisinstelling in Nederland die onderwijs aanbiedt op vrijwel alle niveaus; van praktijkonderwijs, vmbo, mbo, hbo tot aan hbo-masteronderwijs. Naast onderwijs is de Aeres Groep actief in praktijkgericht onderzoek en commerciële dienstverlening. De Aeres groep heeft ongeveer 1250 medewerkers in dienst, geeft onderwijs aan ruim 10.000 leerlingen en studenten en verzorgt trainingen en cursussen aan ongeveer 10.000 deelnemers.

Aeres hogeschool is opgedeeld in drie faculteiten die samenvallen met de onderwijslocaties Dronten, Almere en Wageningen. Faculteit Dronten is de grootste locatie met ongeveer 2160 studenten, gevolgd door Wageningen met 740 studenten en Almere met 550 studenten. Het aantal studenten van Aeres Hogeschool is in de afgelopen twee jaar sterk gegroeid met 500 studenten. Deze groei vond plaats bij de faculteiten Dronten (240 studenten) en Almere (160 studenten).

De identiteit van Aeres Hogeschool is afgeleid van haar christelijke oorsprong. Deze identiteit is uitgewerkt in het document “Economy of Life” (van betekenis willen zijn voor een ander). De faculteiten Dronten en Almere hebben elk een eigen inhoudelijk profiel en identiteit. Het profiel van Dronten is de christelijke identiteit. Het zwaartepunt van de opleidingen ligt in de primaire sector op agrofood, ondernemen en mens, dier en gezondheid. Het profiel van Almere is de bijzonder neutrale identiteit. Het zwaartepunt van de opleidingen ligt op food, nature & urban green. In Almere is het groene domein verbreed door de verbinding agro en food met de stad en leefomgeving. Beide faculteiten beschikken sinds 2015 over het Bijzonder Kenmerk Ondernemen dat door de NVAO is toegekend tot 2021.

De opleidingen AdBA en BA worden in Dronten en in Almere aangeboden. Het aantal ingeschreven studenten is bijna 100 bij de opleiding AdBA en ruim 800 bij de opleiding BA. Het merendeel van de studenten volgt de opleiding in Dronten en een kleiner deel in Almere, de aantallen zijn ruim 800 in Dronten en bijna 100 in Almere. Naast deze opleidingen biedt faculteit Dronten de opleidingen Dier- en Veehouderij en Tuin- en Akkerbouw aan. Faculteit Almere biedt naast deze opleidingen de opleidingen Toegepaste Biologie en Geo Media & Design aan.

Aeres hogeschool hecht grote waarde aan het leren in de beroepspraktijk, daarom zijn voor beide opleidingen contexten gekozen die ze verbinden met de beroepspraktijk. Per context zijn voor de verschillende doelgroepen of instroomgroepen één of meerdere majors ontwikkeld. De majors bestaan uit kern- en een major modules. Het aandeel kernmodules in het totale programma is minimaal 70 procent. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de contexten, de majors en opleidingsvarianten. .

Context	Majors	Opleidingsvariant
Agri-foodbusiness	Bedrijfskunde & Agri-foodbusiness	Voltijd + deeltijd
	Bedrijfskunde & Agri-foodbusiness (AdBA)	Voltijd + deeltijd
	Ondernemerschap B&A (AdBA)	Deeltijd
Agrotechniek	Agrotechniek en Management	Voltijd
	Agrotechniek en Management (AdBA)	Deeltijd
Hippische sector	Hippische Bedrijfskunde	Voltijd + deeltijd
	Equine Business Management	Voltijd
Financiële dienstverlening	Financiële Dienstverlening Agrarisch	Voltijd
	European Funds Management	Voltijd
Internationale food business	International Food Business	Voltijd
	European Food Business	Voltijd
	EED International Agribusiness	Voltijd
	Food Safety Management	Voltijd
	Food Chain Management	Voltijd
	International Horticulture & Management	Voltijd
Duurzaamheid en circulaire economie	Sustainable Business	Voltijd
	Sustainable business (AdBA)	Deeltijd
	Management Beleid & Buitenruimte	Voltijd + deeltijd
	Management Beleid & buitenruimte (AdBA)	Deeltijd

Bij de opleiding AdBA is de deeltijdvariant de meest voorkomende opleidingsvariant. De major Bedrijfskunde en Agri-foodbusiness is die in voltijd wordt aangeboden. Bij de opleiding BA is de voltijdvariant de meest voorkomende opleidingsvariant. De majors bedrijfskunde en Agri-foodbusiness, Hippische Bedrijfskunde en Management Beleid en Buitenruimte worden in deeltijd aangeboden.

De BA opleiding heeft meerdere internationale majors. Hierbij werkt Aeres Hogeschool nauw samen met partner universiteiten zoals de Ecole Supérieure de Angers. Een aantal internationale majors zijn afgeleid van internationaal Interessante bedrijfskundige invalshoeken zoals food safety en chain management. Bij enkele van de internationale majors volgen studenten een deel van de opleiding bij een partner universiteit. In totaal studeren ongeveer 250 internationale studenten bij de faculteiten in Dronten en Almere, waarvan ongeveer 210 bij de opleidingen AdBA en BA.

Standaard 1

Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De AdBA en BA opleiding ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Het panel onderschrijft het beroepsbeeld van de Ad opleiding: de midden kader manager met eindverantwoordelijkheid voor een team of een afdeling. Het panel onderschrijft ook het beroepsbeeld van de BA opleiding: de integraal en multidisciplinair werkende professional in een specifieke agrarische context. Het panel merkt op dat de Aeres identiteit en merkbelofte scherper neergezet kunnen worden in het beroepsbeeld en in het opleidingsprofiel. Het panel constateert dat de BA opleiding het opleidingsprofiel en de eindkwalificaties van het Landelijk Opleidingsprofiel Bedrijfskunde en Agribusiness hanteert. Daarnaast hanteert de BA opleiding de tien Aeres competenties die hogeschool breed gelden. In deze competenties zijn de Dublin descriptors verwerkt, waarmee de opleiding aantoont dat ze voldoet aan de internationale bachelor standaard. De AdBA eindkwalificaties leidt de opleiding af van de landelijke bachelor eindkwalificaties en het eindniveau is in overleg met het werkveld vastgesteld. De AdBA opleiding hanteert ook de tien Aeres competenties waarvan minimaal vijf competenties het stageniveau (niveau 2) bereiken aan het eind van de opleiding.

Onderbouwing

Beroepsbeeld

Volgens de opleiding komen BA afgestudeerden in diverse startersfuncties terecht zoals projectmedewerker, accountmanager, logistiek manager of bedrijfskundig adviseur in de agribusiness. Kenmerkend voor deze functies is de integrale en multidisciplinaire toepassing van bedrijfskundige vakgebieden en vaardigheden in de context van de agribusiness. Andere belangrijke kenmerken zijn de internationale oriëntatie van de agribusiness en het opereren in ketenverband. BA afgestudeerden spelen een belangrijke rol bij het vertalen van wetenschappelijke inzichten naar de beroepspraktijk.

Het werkterrein van de Ad afgestudeerden is meer binnen een agribusiness bedrijf. Ad afgestudeerden komen volgens de opleiding terecht in management functies op midden kader niveau. Ze zijn verantwoordelijkheid voor een team of afdeling. Voor deze functies zijn vooral management capaciteiten en samenwerkingsvaardigheden vereist.

Het panel onderschrijft deze beroepsbeelden en merkt op dat de Aeres identiteit niet expliciet in het beroepsbeeld naar voren komt en beveelt aan om de identiteit te expliciteren.

Aeres Hogeschool hanteert bij het opleiden de merkbelofte Economy of life met het motto Geef jezelf, neem deel. Volgens Aeres Hogeschool richten Life economen zich op welzijn in plaats van welvaart. Zij gaan niet uit van de wetmatigheden die gebaseerd zijn op 'hebben en moeten', maar vinden 'zijn en mogen' de kern van het leven. Vriendschap is belangrijker dan rivaliteit. Het panel

merkt op dat de opleidingen deze merkbelofte impliciet meenemen in het opleidingsprofiel en het beroepsbeeld. Wat het panel betreft mag Economy of life explicieter en concreter opgenomen in het beroepsbeeld en opleidingsprofiel, zodat de opleidingen zich duidelijker profileren.

Eindkwalificaties

Het panel constateert dat de BA opleiding het landelijk opleidingsprofiel Bedrijfskunde en Agribusiness hanteert en daarmee voldoet aan de hbo-standaard. Het landelijke profiel is in 2013 door de vier agrarische hogescholen in nauw overleg met het beroepenveld vastgesteld en kent tien eindkwalificaties. De eindkwalificaties beschrijven het eindniveau van de BA opleiding en zijn in drie groepen verdeeld zoals de volgende tabel laat zien.

Landelijke eindkwalificaties Bachelor Bedrijfskunde en Agribusiness (2013)	
Domeinkwalificaties m.b.t. agri-foodbusiness	
1.	Weten wat er speelt in de internationale agri-foodsector
2.	Ontwikkelen van visie en strategie voor een (internationaal) agri-foodbedrijf
3.	Ondernemen en innoveren in de internationale agri-foodbusiness
4.	Opstellen en uitvoeren van een bedrijfskundig praktijkonderzoek in de agri-foodsector
Algemene managementkwalificaties	
5.	Management van organisaties, processen en projecten, en mensen
6.	Effectief samenwerken en communiceren in een multidisciplinaire en interculturele omgeving
7.	Sturen en ontwikkelen van eigen professioneel handelen
Functiespecifieke bedrijfskundige kwalificaties	
8.	Adviseren over financiële aspecten van bedrijfsvoering van een agri-foodbedrijf
9.	Optimaliseren van logistiek en bewaken van kwaliteit in agri-foodketens
10.	Strategisch vermarkten van producten en diensten in de mondiale agri-foodmarkt

De eindkwalificaties van de AdBA opleiding zijn van bovenstaande eindkwalificaties afgeleid. In overleg met het werkveld heeft de opleiding het beroepsprofiel en de eindkwalificaties van de Ad BA opleiding vastgesteld. Het panel concludeert dat het profiel en de eindkwalificaties van de Ad BA opleiding zorgvuldig en voldoende zijn vastgesteld.

Aeres competenties

In 2008 heeft Aeres Hogeschool tien competenties beschreven en vastgesteld. In onderstaande tabel is de relatie van deze competenties met de Dublin descriptoren aangegeven. De opleiding toont door deze competenties aan dat ze aansluit op het internationaal erkende HBO-kwaliteitskader. De Aeres competenties zijn bovendien gerelateerd aan de competenties die in het middelbaar beroepsonderwijs gelden. De eerste acht zijn aan deze competenties gerelateerd, competentie negen en tien sluiten aan bij het gedachtegoed van Economy of Life

Aeres competenties	Dublin descriptoren
1. Leiding geven	5. Leervaardigheden
2. Samenwerken	5. Leervaardigheden
3. Presenteren	4. Communicatie
4. Onderzoeken	1. Kennis en inzicht, 2. Toepassen en inzicht, 3. Oordeelsvorming
5. Innoveren	1. Kennis en inzicht, 2. Toepassen en inzicht
6. Organiseren	5. Leervaardigheden
7. Zelfsturen	5. Leervaardigheden
8. Ondernemen	3. Oordeelsvorming
9. Duurzaam handelen	3. Oordeelsvorming
10. Globaliseren	4. Communicatie

De competenties kennen drie beheersingsniveaus; propedeuse- stage- en beroepsbekwaam. Per niveau zijn groei-indicatoren beschreven die na de propedeuse, de hoofdfase en het afstuderen worden bereikt. AdBA studenten brengen bij het afstuderen minimaal vijf competenties tot het stageniveau. Dit zijn de competenties samenwerken, organiseren, zelfsturen en twee naar keuze. BA studenten brengen bij het afstuderen acht competenties tot het niveau beroepsbekwaam.

De interactie met het werkveld is intensief. Per opleidingscontext is een werkveldcommissie ingesteld die twee keer per jaar bijeenkomt. De opleidingen laten zich zo informeren over de kwalificaties van afgestudeerden. De werkveldcommissies informeren de opleidingen ook over de nieuwste ontwikkelingen binnen de context van het werkveld. Twee keer per jaar legt de hogeschool een thema voor aan de Critical Friends. Dit is een team van vier vrienden uit het werkveld en andere onderwijsinstellingen, dat een thema analyseert en bespreekt, zoals ondernemerschap in het onderwijs.

Standaard 2

Oriëntatie

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**. Het panel ziet in de programma's een sterke beroepsgerichtheid en een sterke verbinding met de praktijk. Door de sterke verbinding met de praktijk zijn de programma's overtuigend en sluiten ze goed aan bij de actuele ontwikkelingen in het beroepenveld. Theorie en praktijk versterken elkaar vanaf het begin van de opleidingen. In de Ad opleiding is de beroepspraktijk sturend voor de onderwijsmodules. De internationale beroepspraktijk is vooral bij de internationale majors goed. De samenwerking met buitenlandse onderwijsinstellingen vindt al gedurende lange tijd plaats en leidt tot uitstekende mogelijkheden om internationale beroepsvaardigheden te ontwikkelen.

Het doen van onderzoek is één van de Aeres competenties. Vanaf 2014 is een nieuwe visie op onderzoek gefaseerd ingevoerd in de onderzoeksleerlijn. De competentie is goed uitgewerkt en komt gestructureerd in elk jaar van het programma op meerdere momenten aan bod. Het lectoraat Biobased en Circulaire Economie levert onderzoeksopdrachten aan de opleiding en docenten nemen deel aan onderzoeksprojecten.

Onderbouwing

Beroepsvaardigheden

Het panel ziet dat beroepsvaardigheden in de programma's continue aan de orde komen. Het onderwijs is competentiegericht en beroepstaakgestuurd; in elke module staat een beroepstaak centraal. De assessments van beroepstaken vinden plaats in een beroepssituatie die zoveel mogelijk met de praktijk overeenkomt. Het BA programma kent bovendien drie beroepsgerichte stages; een praktijkstage in het eerste jaar, een buitenlandstage in het tweede jaar en een afstudeerstage. In de afstudeerfase werken studenten in de afstudeerstage en het afstudeerwerkstuk aan opdrachten voor bedrijven.

De AdBA programma's worden in deeltijd aangeboden. De beroepspraktijk is hierbij sturend voor de modules van het programma. Per september 2017 biedt Aeres Hogeschool voor het eerst een voltijd AdBA programma aan, in dit programma zal het tweede studiejaar bestaan uit twee dagen stage per week.

Het panel concludeert dat in de programma's theorie en praktijk elkaar duidelijk versterken en daardoor overtuigend beroepsgericht zijn gemaakt. Dat geldt ook voor de internationale beroepspraktijk; de internationale food business majors werken samen met internationale partner instellingen en wisselen studenten uit. Volgens het panel worden de studenten in deze majors uitstekend voorbereid op de internationale beroepspraktijk.

Onderzoeksvaardigheden

Onderzoeken is één van de Aeres competenties. De hogeschool heeft de visie op onderzoek in 2013 vernieuwd en als volgt geformuleerd: 'Een student signaleert en beschrijft een probleem of ontwikkeling, formuleert een praktijkgerichte onderzoeksvraag en beantwoordt deze met een

geschikte onderzoeksmethode'. In de afgelopen vier studiejaar is de nieuwe visie op onderzoek gefaseerd ingevoerd.

Het panel constateert dat de onderzoeksvaardigheden leerlijn goed is uitgewerkt. Het panel concludeert uit de programma-overzichten dat de onderzoekscompetentie elk studiejaar op meerdere momenten gestructureerd aan bod komt. In de propedeuse bestaat onderzoek uit informatie verzamelen, onderzoek opzetten en schriftelijk rapporteren. Dit propedeuseniveau is het eindniveau van het AdBA programma. In het tweede jaar van het BA programma bestaat onderzoek uit gegevens verwerken, resultaten interpreteren en de juiste conclusies trekken. In het derde jaar bestaat onderzoek uit het formuleren van een advies op basis van onderzoeksgegevens of een brede projectvraag beantwoorden. Uiteindelijk richt onderzoek zich in het vierde jaar op het zelfstandig uitvoeren van onderzoek, innoveren en integreren van onderzoeksresultaten. Het lectoraat Biobased en Circulaire Economie levert onderzoeksopdrachten en geeft een goede impuls aan de onderzoeksgerichtheid van de opleidingen mede door de deelname van docenten aan onderzoeksprojecten.

Standaard 3

Inhoud

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Het panel vindt de inhoud van de programma's voldoende duidelijk beschreven in de curriculumoverzichten. De inhoud van de programma's bestaat uit een bedrijfskundige kern en een majorspecifieke aanvulling. Volgens het panel maakt deze inhoudelijke combinatie het ingewikkeld om nieuwe ontwikkelingen in de programma's op te nemen. De opleiding erkent dit en is voornemens om op korte termijn inhoudelijke vernieuwingen integraal door te voeren. Het panel pleit voor een eenvoudiger inhoudelijke opbouw zodat de programma's flexibeler in kunnen spelen op ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

Het panel pleit voor aanpassing van de eenjarige internationale majors. De looptijd van 1 jaar vindt het panel te kort voor het overbruggen van de culturele onderwijskundige verschillen en het bereiken van de eindkwalificaties en de competentie-eindniveaus.

De programma's bevatten herkenbare leerlijnen voor persoonlijke ontwikkeling, onderzoek ondernemerschap en Engels. Uit de gesprekken die het panel met studenten en alumni heeft gevoerd blijkt dat taalontwikkeling een aandachtspunt is. De taalontwikkeling stagneert na de propedeuse. Het panel pleit voor meer aandacht aan taalontwikkeling in de hoofdfase.

Onderbouwing

Programma opbouw

De inhoud van het programma bestaat uit een gemeenschappelijke kern die is aangevuld met een major-specifieke inhoud. De omvang van de inhoudelijke kern is ongeveer 70% van het totaal. De inhoud van de resterende 30% is gericht op een context in de agribusiness. Per context biedt de opleiding één of meer majors aan. Van elke major is een curriculumoverzicht beschikbaar waarin de bijdrage van elke module aan de Aeres competenties en eindkwalificaties is aangegeven. Het panel concludeert dat per major de inhoud op een gestructureerde en heldere wijze is beschreven. Het panel meent dat flexibiliteit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen te gering is door de combinatie van gemeenschappelijke en major-specifieke modules. De opleiding geeft in de zelfevaluatie ook aan dat voor inhoudelijke vernieuwing een integrale aanpak is vereist. Het panel is het hiermee eens en pleit voor een vereenvoudiging van de inhoudelijke opbouw om nieuwe ontwikkelingen in de agribusiness context flexibel in het programma op te kunnen nemen.

Met betrekking van de internationale majors zoals Food Chain Management en Food Safety Management meent het panel dat de looptijd van een jaar te kort is. In een jaar de culturele verschillen overwinnen, het onderwijsconcept eigen maken en competenties ontwikkelen tot op eindniveau is volgens het panel een te ambitieuze verwachting.

Leerlijnen

Het onderwijs van Aeres Hogeschool kent een aantal hogeschoolbrede leerlijnen. In de integrale leerlijn werken studenten door het uitvoeren van beroepstaken aan hun competentieontwikkeling. Voor deze uitvoering is kennis nodig, die in de kennisleerlijn wordt aangeboden. Daarnaast zijn vaardigheden nodig die in de vaardigheden of trainingsleerlijnen centraal staan. In de persoonlijke leerlijn reflecteren studenten op hun competentieontwikkeling en krijgen ze grip op hun eigen ontwikkeling. De AdBA en BA opleidingen hanteren aanvullend op de hogeschoolbrede leerlijnen een onderzoeksleerlijn, een ondernemerschapsleerlijn en een leerlijn Engels.

Het panel constateert uit de gesprekken met studenten en docenten dat de vernieuwde onderzoeksleerlijn zoals aangegeven in standaard twee tot een betere ontwikkeling van de onderzoekscompetenties leidt. Het panel constateert dezelfde ontwikkeling voor de ondernemerschapsleerlijn; in alle majors is aandacht voor het opdoen van ondernemerschapskwaliteiten. In het afstudeerjaar kunnen studenten kiezen voor het traject Green Starters. Het afstudeerjaar staat dan volledig in het teken van het oprichten van een nieuw bedrijf.

Uit gesprekken met studenten, alumni en werkveld blijkt ook dat de taalvaardigheden meer aandacht verdienen na de propedeuse. Studenten geven aan dat ze met moeite de eindkwalificaties voor Nederlandse en Engelse taalvaardigheden bereiken. Daarnaast valt het panel op dat studenten pas in de afstudeerfase het belang en nut van persoonlijke ontwikkeling en competentieontwikkeling ervaren. Het panel beveelt aan om het belang van competentieontwikkeling nog meer te verduidelijken in de propedeuse en hoofdfase van de bacheloropleiding en om competentieontwikkeling minder sterk te koppelen aan de proeve van bekwaamheid.

Standaard 4   Leeromgeving

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**. Het panel vindt de vorm van het programma uitdagend door de beroepstaak die in elke module centraal staat. De beroepsopdrachten uit de beroepspraktijk en de context van de major zetten aan tot studeren. Onderwijs is vooral klassikaal en kleinschalig. Er is meer dan gemiddeld aandacht voor de student en men ziet naar elkaar om. Deze leeromgeving biedt goede mogelijkheden om de beoogde leerresultaten te bereiken. Het studierendement en de uitval zijn vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde, de opleiding laat zien bewust aan rendementsverbeteringen te werken door aanbod van extra begeleiding, doorstroom- en schakelvakken en afstudeerkringen die langstudeerders ondersteunen bij het afronden van de afstudeeropdracht.

Onderbouwing

Curriculum opbouw

De studiejaren van de AdBa en de BA opleiding bestaan uit twee semesters met elk twee modules van 13 studiepunten. In elke module werken studenten aan een beroepstaak in een bepaalde rol. Een module bestaat uit cursussen en trainingen die de beroepstaak ondersteunen en mogelijk maken. Door de beroepstaken uit te voeren werken studenten gericht aan de ontwikkeling van hun competenties. In elk studiejaar is aanvullend tijd beschikbaar voor persoonlijke ontwikkeling. Onderstaande tabel geeft een schematisch overzicht van het curriculum. .

jaar 1: Propedeuse	
Analyseren Bedrijfsprocessen (13)	Praktijkmodule Propedeuse Bedrijfskunde (13)
Majormodule (13)	Majormodule (13)
Persoonlijke leerfase 1 ^e jaar en schakelvakken (8)	
Jaar 2: Hoofd fase 1	
Marketing and Marketing Communication (13)	Logistiek en Financieel Management (13)
Majormodule (13)	Majormodule (13)
Persoonlijke leerfase 2 ^e jaar (8)	
Jaar 3: Hoofd fase 2	
Strategie en Economie (13)	Projectleiding, Sales en Recht (13)
Majormodule (13)	Majormodule (13)
Persoonlijke leerfase 3 ^e jaar (8)	
Jaar 4: Afstudeerfase (minoren en stage kunnen in volgorde variëren)	
Minor 1 (15)	Afstudeerstage (17)
Minor 2 (15)	Afstudeerwerkstuk (10)
Persoonlijke leerfase 4 ^e jaar (3)	

De afstudeerfase van de BA opleiding wijkt af van de eerste drie studiejaar. Deze fase is student-specifiek en de volgorde van de onderwijselementen kan per student verschillen. Voor de afstudeerfase zijn ook speciale trajecten ontwikkeld bij account kantoren en banken en vanaf 2017 – 2018 is het mogelijk om het afstudeerjaar in te richten rondom de start van een eigen bedrijf (Green Starter).

De AdBa opleiding eindigt na het tweede studiejaar. In het laatste semester werkt de student aan een bedrijfsopdracht dat als eindwerkstuk van de opleiding dient.

Studeerbaarheid

Uit de documentatie van de opleidingen en de gesprekken met studenten concludeert het panel dat de studeerbaarheid goed is. Klassikaal, kleinschalig onderwijs is de meest voorkomende vorm. Er is aandacht voor de student en men ziet naar elkaar om. Toch is het studiesucces vergelijkbaar met het landelijk niveau en is het studiesucces, net zoals landelijk bij vergelijkbare opleidingen, in de afgelopen jaren gedaald. Uit eigen onderzoek van de hogeschool blijkt dat de vooropleiding een belangrijke reden is voor deze daling. Studenten met een mbo-vooropleiding lopen een grote kans op vertraging bij het afstudeerwerkstuk. Daarom intensificeert de BA opleiding het contact met langstudeerders en zijn afstudeerkringen ingesteld, waarbij studenten rondom een afstudeerdocent regelmatig bijeenkomen om elkaar te stimuleren in de voortgang van het afstudeerproces.

De uitval van studenten voor beide opleidingen is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde en ligt rond 25 procent. In dit percentage zit ook de overstap naar een andere major binnen dezelfde opleiding. Vooral de overgang van mbo naar hbo is zwaar. De opleidingen bieden daarom extra begeleiding aan mbo-instromers. Daarnaast bieden de opleidingen schakelvakken aan om de verschillen tussen mbo en havo-vooropleiding weg te werken.

Het bindend negatief studieadvies wordt gegeven als het aantal studiepunten na het eerste studiejaar lager is dan 52 studiepunten. Studenten geven in het gesprek met het panel aan dat deze norm behoorlijk zwaar is en dat ze een belangrijke oorzaak is voor de uitval. De opleidingen geven aan dat ze bewust deze norm hanteren om te voorkomen dat studenten propedeusevakken in de hoofdfase voor zich uit blijven schuiven. Naast deze norm hanteert de BA opleiding een norm voor de overgang van de hoofdfase naar afstudeerfase; de studieachterstand mag niet meer dan 10 studiepunten bedragen en de propedeuse behoort te zijn afgerond.

Standaard 5   Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. De toelatingseisen zijn gelijk aan de landelijke afspraken en de toelatingsprocedure is duidelijk. De aanvullende instroomkwalificaties voor de deeltijd programma's zijn duidelijk en volgens het panel relevant. De toelatingsprocedure voor de internationale instroom vindt het panel zorgvuldig en gedegen. Het panel vindt het terecht dat de opleiding maatregelen neemt om de aansluiting van mbo opleidingen op het BA programma te verbeteren. Het panel adviseert om eerder in de mbo onderwijsketen in te spelen op de kwalificaties die nodig zijn voor het hbo-onderwijs. Het panel meent dat extra aandacht voor studievaardigheden naast inhoudelijke kwalificaties de overgang van mbo- naar hbo-onderwijs kan verbeteren.

Onderbouwing

Toelatingseisen

Het panel constateert dat de AdBA en BA opleiding de landelijke toelatingseisen hanteren voor de voltijd variant. Vwo leerlingen zijn met alle vwo-profielen toelaatbaar. Havo leerlingen zijn ook met alle havo-profielen toelaatbaar waarbij geldt dat wiskunde verplicht is bij een Cultuur en Maatschappij profiel. Leerlingen met een mbo-diploma niveau 4 zijn toelaatbaar. Voor de deeltijdvariant geldt aanvullend een instroomeis van minimaal twee jaar relevante werkervaring. De relevante werkervaring dient als referentiekader voor de opdrachten en legt de verbinding met de opleidingen.

De opleidingen hanteren volgens het panel een duidelijke toelatingsprocedure. De hogeschool heeft een instroomcoördinator aangesteld die verantwoordelijk is voor de toelating en plaatsing van toekomstige studenten in de juiste groep en leerroute. Verschillen in vooropleiding worden met schakelmodules in het eerste studiejaar weggewerkt. Biologie en economie zijn de schakelmodules voor deze opleidingen. De opleidingen gaan uit van een bepaald instapniveau voor Engels, Nederlands en wiskunde. Door middel van een instaptoets gaan de opleidingen na of het niveau aanwezig is. Indien nodig is bijscholing verplicht in het eerste jaar om het gewenste niveau alsnog aan te tonen. Het panel vindt de bijscholing en schakelvakken terecht en beveelt aan om de unieke situatie van Aeres te benutten door mbo-studenten eerder voor te lichten over hbo-kwalificaties en eerder een doorlopende leerlijn in te zetten waarbij naast inhoud aandacht is voor de studievaardigheden die nodig zijn voor een succesvol vervolg in het hbo-onderwijs.

Internationale instroom;

Samen met de internationale partner universiteiten borgt de BA opleiding de instroomkwaliteit van internationale studenten. De opleiding doet zelf onderzoek naar de eerder verworven competenties van internationale studenten. Bij aanmelding beoordeelt een toelatingscommissie of een student op basis van vooropleiding, CV en motivatie toelaatbaar is. Als hiervan sprake is, vindt er altijd een interview plaats waarbij eerder verworven competenties, motivatie en Engelse luister- en spreekvaardigheid worden beoordeeld. Als de interviewer de kandidaat toelaatbaar

acht, brengt deze een positief advies uit aan de toelatingscommissie waarbij suggesties worden gedaan over competenties die extra aandacht vragen. De toelatingscommissie neemt vervolgens een besluit tot onvoorwaardelijke of eventueel voorwaardelijke toelating, naar gelang aan alle eisen is voldaan.

Duitse leerlingen die zich aanmelden bij een Nederlandstalige major, zoals Hippische Bedrijfskunde, volgen verplicht een cursus Nederlands. Deze cursus vindt voorafgaand aan de opleiding plaats en brengt deze leerlingen op niveau B1 van NT2 waarmee ze toelaatbaar zijn voor een Nederlandstalige major.

Standaard 6

Personeel

Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Het personeel is ondergebracht in onderwijsteams die zijn gekoppeld aan een bepaalde context in de agribusiness. De teams zijn zeer betrokken bij de uitvoering van de major en de studenten van de major. Uit de personeelsoverzichten blijkt dat er voldoende personeel aanwezig is met een voldoende kwaliteit en diversiteit. Studenten zijn gemiddeld tevreden over de docenten. Deze tevredenheid varieert per context: Agri-foodbusiness studenten zijn zeer tevreden, Hippische Bedrijfskunde studenten zijn minder tevreden. De werkdruk is stevig door de vooral klassikale en kleinschalige werkvormen en de beroepstaken die veel aandacht vragen van de docenten. Het panel merkt op dat scholing en professionalisering wordt uitgesteld, zoals de BKE certificering en pleit voor realistisch planning van de professionaliseringsafspraken en een realistische uitvoering van de major programma's.

Onderbouwing

Onderwijsteams

Het personeel is ondergebracht bij onderwijsteams van 10 – 20 leden. Een onderwijsteam richt zich op één opleidingscontext en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijbehorende majors. De teams Agrotechniek & Management, Bedrijfskunde & Agribusiness, en Hippische Bedrijfskunde zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Nederlandstalige majors. Het team Department of International Studies and Consultancy is verantwoordelijk voor de internationale majors van de BA opleiding.

Elk onderwijsteam heeft een teamleider die verantwoordelijk is voor het personeelsmanagement, de teamorganisatie en het financieel management. De teamleider voert jaarlijks functionerings- en beoordelingsgesprekken met het personeel en maakt daarbij afspraken over uitvoering en ontwikkeling van onderwijs, onderzoek en scholing. Hierbij streeft men naar een evenwicht tussen sturing en professionele ruimte. Vaak is de teamleider ook de studieleider van een major en daarmee ook verantwoordelijk voor het management, de studievoortgang en de ontwikkeling van een major. Het panel ervaart door deze indeling in teams en aansturing van teams een grote betrokkenheid met het majorprogramma en met de studenten van een major. Docenten laten tijdens het locatiebezoek zien dat ze zich verantwoordelijk voelen voor de majors die ze aanbieden.

Kwaliteit Personeel

Het panel constateert aan de hand van de personeelsoverzichten dat de vakinhoudelijke kwaliteit van het personeel goed is. Kennis en praktijkervaring zijn voldoende tot goed aanwezig. De relatie met de beroepspraktijk is goed door de beroepstaken in het onderwijs, de stagebegeleiding, afstudeerbegeleiding en de praktijkgerichte onderzoeksprojecten waaraan

docenten gemiddeld 20% van de tijd besteden. Meer dan 70 % van de docenten heeft een mastergraad en twee docenten zijn gepromoveerd.

De NSE scores laten zien dat studenten gemiddeld tevreden zijn over de docenten. De tevredenheid verschilt per major, International Agribusiness studenten waarderen de docenten zeer; bij hippische bedrijfskunde is de tevredenheid minder dan gemiddeld. Uit de HBO monitor blijkt dat de tevredenheid van alumni over de didactische vaardigheden van de docenten minder is dan bij vergelijkbare opleidingen. Een actualisering van het hogeschoolbrede professionaliseringsplan is gaande. De opleidingen verwachten dat alle docenten in 2019 de Basiskwalificatie Examinering hebben afgerond.

Kwantiteit personeel

In totaal is een personeelsomvang van circa 52 fte direct betrokken bij de BA en AdBA opleiding. Door de combinatie van onderwijs en externe opdrachten en onderzoeksprojecten is er voldoende massa aanwezig is om het onderwijs met alle specialismen aan te bieden. De docent – student ratio is goed en bedraagt op hogeschoolniveau 1 op 18,8. Zonder projectuitvoering is deze ratio 1 op 23,6. Door de sterke groei in het aantal studenten en de financiering die twee jaar later wordt aangepast is de docent – student ratio ongunstiger dan hier aangegeven.

De ervaren werkdruk is stevig; de docenten zijn betrokken en vinden het belangrijk dat iedere student zich thuis voelt op de opleiding. Deze houding in combinatie met een didactisch concept van vooral klassikale werkvormen en beroepstaken die aanvullend zijn op de cursussen en trainingen, leidt tot een stevige werkdruk. Bovendien stijgt de studenteninstroom en kan door de T-2 financiering de personeelsomvang niet evenredig stijgen. Ondanks deze stevige werkdruk is het ziektepercentage lager dan het streefpercentage van 2,5%. Docenten zien naar elkaar om en vangen elkaar op als het nodig is. Het panel merkt op dat professionaliseringsafspraken zoals de BKE certificering niet gerealiseerd kunnen worden. Het panel pleit voor een realistische planning en voor een realistische invulling van de major programma's. De werkdruk dient meer overeen te komen met de mogelijkheden van de teams zodat ziektepercentage laag kan blijven en de kwaliteit op orde blijft.

Standaard 7

Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**. Het panel is onder de indruk van de huisvesting en voorzieningen. De onderwijsgebouwen komen meer dan gemiddeld tegemoet aan de behoeftes van de opleiding en studenten. Aeres Farms heeft een ruim en gevarieerd aanbod van praktijkfaciliteiten. Aeres Farms biedt goede mogelijkheden aan studenten van de hippische majors om hun eigen paarden te stallen en om praktisch gericht onderzoek uit te voeren. Het Agri Innovation Centre is waardevol voor Agrotechniek en Management en biedt uitstekende praktijk voorzieningen waar onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven elkaar kunnen versterken

Onderbouwing

Onderwijsgebouwen

De opleidingen zijn uitstekend gehuisvest; er zijn voldoende studieplekken en voorzieningen op beide locaties. In Dronten is in 2012 een nieuw duurzaam onderwijsgebouw in gebruik genomen, dat volgens het panel zeer goed voldoet aan de behoeftes van de opleiding. De onderwijs- en verblijfsruimtes zijn geïntegreerd in een tuinbouwkas met een innovatieve klimaatbeheersing. Door de groei van het aantal studenten zijn recent nieuwe studieplekken gerealiseerd door overkapping van een deel van de buitenschil. Het personeel heeft vaste werkplekken. Docenten waarderen de vaste werkplek en zijn door de vaste werkplek voor studenten eenvoudig te benaderen. Naast het hoofdgebouw is er een tweede onderwijsgebouw met laboratoria en lokalen.

In Almere is in 2013 een gebouw in het centrum betrokken. Dit gebouw kent een flexibele inrichting en er zijn opties op extra ruimtes in de rest van het gebouw. De jaarlijkse groei van circa 100 studenten per jaar kan op deze manier goed opgevangen worden. Het is de bedoeling dat over enkele jaren nieuwbouw plaats gaat vinden op het toekomstige Floriade terrein bij Almere.

Praktijkfaciliteiten

Het panel is van mening dat Aeres Hogeschool over een ruim en gevarieerd aanbod van praktijkfaciliteiten beschikt. Aeres Farms in Dronten heeft een akkerbouwbedrijf, twee melkveebedrijven en studentenbedrijven voor pluimvee, varkens, paarden en schapen. Daarnaast beschikt de hogeschool over een warme en een koude kas, teeltfaciliteiten, laboratoria en techniek werkplaatsen en –laboratoria.

In 2017 heeft de hogeschool op techniekgebied het Agri Innovation Centre ontwikkeld en ingericht, waar onderzoek onderwijs en bedrijfsleven elkaar kunnen versterken. Het tractorpulling team van de studievereniging 'Rattle and Hum' kan naar hartenlust sleutelen aan wedstrijd

tactoren. Bovendien beschikt Aeres farms over goede faciliteiten voor paarden van hippische bedrijfskunde studenten.

Standaard 8

Begeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Studenten zijn tevreden over de hogeschool en vooral de sfeer scoort in de nationale studenten enquête erg hoog (4,38 op een schaal van een tot vijf). De begeleiding die studenten tijdens de studie ontvangen scoort in de nationale studenten enquête gemiddeld. Uit de gesprekken die het panel heeft gevoerd, blijkt dat extra aandacht is gewenst voor het begeleiden van studenten die niet goed in staat zijn om keuzes in de opleiding te maken. Met name bij de hippische programma's komt dit vaker voor.

Het panel vindt de informatievoorziening voldoende. De informatievoorziening is helder en gestructureerd. Studenten voelen zich voldoende geïnformeerd en de NSE scores laten gemiddelde waarden zien. De informatie over programma's modules etc. zijn door de web-based informatie platforms goed benaderbaar.

Onderbouwing

Professionele ontwikkeling

Het panel constateert dat de opleidingen professionele ontwikkeling en Bildung belangrijk vinden. Het leren nadenken over kwaliteit en het ontwikkelen van eigen waardenbesef als individu maar vooral als onderdeel van de wereld om je heen, vinden de opleidingen belangrijk. Voor professionele ontwikkeling is een leerlijn ontwikkeld en is in elk studiejaar structureel plaats ingeruimd. Aanvullend is door de hogeschool het Bildungskoncept 'een school op zoek naar zijn Ziel' ontwikkeld. Dit is een interactief programma en het is de bedoeling dat Bildung in de komende jaren een belangrijkere rol in de begeleiding gaat spelen.

De mentor bespreekt regelmatig met elke student de studievoortgang en professionele ontwikkeling en geeft voorlichting over het programma en de keuzes. Het panel constateert uit de studentengesprekken dat de mentor over het algemeen voldoende bekend is met programma om aanvullend informatie te geven en vragen te beantwoorden. Studenten zijn gemiddeld tevreden over de studiebegeleiding maar dit varieert per major. Studenten geven aan dat het begeleiden van keuzes bij studenten die geen idee hebben over hun keuze, aandacht nodig heeft. Met name de hippische studenten hebben een gerichte voorlichting en aanvullende ondersteuning nodig bij het maken van keuzes.

Het panel merkt op dat de sfeer op de hogeschool uitstekend is. Studenten voelen zich welkom en uitgenodigd; ze dragen de opleiding een warm hart toe. De hogeschool hanteert het uitgangspunt dat iedereen zich gekend weet in een kleinschalige en sociale omgeving. Leren betekent voor de hogeschool ook werken in een gemeenschap en werken aan een netwerk voor de toekomst. Aeres Hogeschool stelt hierbij de mens centraal of zoals de opleidingsdirecteur het verwoordt: "studenten komen als jongen of meisje de hogeschool binnen en verlaten de hogeschool als mens naar de samenleving".

Informatievoorziening

De informatievoorziening is volgens het panel voldoende; studenten geven in de NSE enquêtes en tijdens de gesprekken aan voldoende geïnformeerd te zijn. De documentatie is volgens het panel voldoende gestructureerd en helder opgezet. In de zelfevaluatie geven de opleidingen aan dat ze werken met gestandaardiseerde curriculumoverzichten per major en met moduleoverzichten per module. Het moduleoverzicht is een samenvatting van de module dat vervolgens in een modulewerkboek is uitgewerkt. Moduleoverzichten en modulewerkboeken zijn volgens een bepaalde standaard opgesteld, waardoor steeds dezelfde onderdelen worden beschreven. De communicatieplatforms Blackboard (leeromgeving), Alluris (Studenten informatie Systeem) en Xedule (roostering) voldoen goed. Ze zijn web-based en op afstand goed te benaderen door studenten en docenten.

Standaard 9

Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Het panel vindt dat het kwaliteitsbeleid en het kwaliteitsmanagementsysteem goed is uitgewerkt in het hogeschoolbrede kwaliteitshandboek. Evaluatie-instrumenten zijn meer dan voldoende aanwezig en evaluaties worden meer dan voldoende uitgevoerd. De visie op kwaliteit is vooral op faculteitsniveau geformuleerd. De faculteitscoördinator voor kwaliteit is verantwoordelijk voor een groot deel van de uitvoering en rapportage. Het panel ervaart dat de kwaliteitsvisie minder opleiding- en context specifiek is. De kwaliteitsverbeteringen zijn vooral reactief van karakter en kunnen wat het panel effectiever worden als ze meer planmatig en volgens de kwaliteitsvisie van de opleidingen worden ingevuld. Daarvoor is volgens het panel een meer opleidings specifieke visie op de kwaliteit nodig, zodat kwaliteitszorg planmatiger verbetert en de opleidingsleiders en onderwijsteams bewuster de verbeterplannen opstellen en uitvoeren.

Onderbouwing

Kwaliteitszorgbeleid

Aeres Hogeschool verstaat onder kwaliteit het volgende: *de mate waarin wordt voldaan aan vooraf geformuleerde doelen en streefwaarden*. De directie en het bestuur stellen de doelen en streefwaarden vast. Dit gebeurt in samenhang met de visie en missie van de hogeschool en de verwachtingen van studenten, personeel, externe relaties en alumni.

De opleidingen hanteren het hogeschoolbrede kwaliteitshandboek en het hogeschoolbrede kwaliteitsmanagementsysteem. Het panel is van mening dat het kwaliteitssysteem werkt; de opleidingen voeren regelmatig evaluaties uit, maken actieplannen en verslagen. Het panel heeft jaarplannen, dashboards en actiepuntenbestanden ingezien en merkt op dat één faculteitscoördinator verantwoordelijk is voor het merendeel van de kwaliteitszorgactiviteiten.

Het panel constateert dat kwaliteitszorg vooral een reactief karakter heeft. De opleidingen reageren op evaluaties en pakken problemen aan die zijn ontstaan bij de uitvoering van het onderwijs. Verbeteracties naar aanleiding van evaluaties lijken voorrang te krijgen op andere verbeteracties zoals de geplande BKE trainingen die zijn uitgesteld. Het panel is van mening dat de kwaliteitszorg verder is te ontwikkelen door een opleidings- en contextspecifieke visie te formuleren en door de verbeteracties planmatiger te benaderen.

Evaluaties

Het kwaliteitshandboek van Aeres Hogeschool geeft duidelijk inzicht in de structuur en de inrichting van het kwaliteitsmanagementsysteem en beschrijft de organisatie van het kwaliteitsmanagement volgens de Plan Do Check Act (PDCA) systematiek. De studenten, docenten, alumni en het werkveld worden systematisch bevraagd om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren.

Onder studenten vinden regelmatig module-evaluaties plaats en jaarlijks wordt in de nationale studenten enquête (NSE) de tevredenheid gemeten. De kort cyclische tevredenheid wordt gemeten tijdens de 'vinger-aan-de-pols bijeenkomsten' die twee keer per jaar worden gehouden. In deze bijeenkomsten bespreken klassenvertegenwoordigers en studieleiders aandachtspunten en knelpunten van de opleiding. Studenten geven in de opleidingscommissie, die vier keer per jaar bijeenkomt, de opleiding ook gevraagd en ongevraagd advies.

Personeel wordt eens in de drie jaar door middel van een medewerkerstevredenheidsonderzoek bevraagd en is vertegenwoordigd in de opleidingscommissie. Het werkveld is via werkveldcommissies betrokken bij de opleiding. Per opleidingscontext komt gemiddeld twee keer per jaar een werkveldcommissie bijeen en bespreekt de ontwikkelingen van de major. De tevredenheid over de aansluiting op het werkveld wordt onder alumni jaarlijks onderzocht in de HBO monitor.

De hogeschool legt speciale thema's voor aan Critical Friends. Dit is een groep van vier geselecteerde externen die dicht bij de hogeschool staan. De Critical Friends zijn in 2016 nagegaan in hoeverre de AdBA en BA opleiding voldoet aan de standaarden van de accreditatie. Naar aanleiding van de vorige visitatie heeft de opleiding verbeteringen doorgevoerd die vooral betrekking hebben op onderzoeksvaardigheden, communicatie en informatievoorziening.

Streefdoelen

De opleidingen hanteren voor de evaluaties verschillende streefdoelen. Voor de evaluaties met een vijfpunt schaal zoals de NSE enquête en module evaluaties hanteren ze de minimumgrens 3.0 en is een score van 4.0 of hoger het streven. Voor de HBO monitor streven de opleidingen naar minimaal 5% betere scores dan het HBO gemiddelde van vergelijkbare opleidingen. De streefdoelen gerelateerd aan de prestatieafspraken zijn minder dan 23 % uitval na het eerste jaar van inschrijven en een bachelorrendement van meer dan 80%.

De NSE streefdoelen worden bijna overal gehaald; de gemiddelde NSE score varieert van 3.4 tot 3.8 en is afhankelijk van de major context. Studenten van de internationale majors zijn relatief meer tevreden dan studenten van de hippische majors. De score over de sfeer en het aanbevelen aan anderen zijn zeer goed. De streefdoelen ten aanzien van de prestatie afspraken worden deels gehaald; de uitval na het eerste jaar, exclusief wisselen naar een andere major binnen de opleiding, bedroeg voor cohort 2016 ruim 20%. Het streefpercentage voor het rendement stijgt maar ligt met ruim 70 % nog onder het streefdoel van de opleiding.

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**. De opleidingen hebben een helder en duidelijk uitgewerkt toetsbeleid. De toetsen, assessments en proeven van bekwaamheid sluiten goed aan bij de modules en het competentiegerichte opleiden. Het panel vindt de toetsen, assessments en PvB's van voldoende tot goede kwaliteit. De hogeschool-brede toetsadviescommissie speelt een belangrijke rol in de verbetering van de toetskwaliteit. Het panel constateert dat de borging van de toetskwaliteit voldoende is omdat de examencommissie is vertegenwoordigd in de toetsadviescommissie en omdat de bevindingen halfjaarlijks aan de examencommissie worden gerapporteerd. Het panel merkt op dat het advies van opdrachtgevers nagenoeg niet worden meegenomen in de toelichting op de assessment beoordelingen en beveelt aan om het advies op te nemen in de toelichting. Tot slot doet het panel de aanbeveling om voorrang te geven aan trainingen in examinering en onderzoeksmethodieken

Onderbouwing

Toetsbeleid

Het panel vindt het toetsbeleid helder geformuleerd en gedegen uitgewerkt. De opleidingen hanteren het toetsbeleid van Aeres Hogeschool, dat de kwaliteitspiramide van eigentijds toetsen en beoordelen als uitgangspunt heeft. Bij het toetsen in het competentiegerichte onderwijs gaat het wat de opleidingen betreft niet alleen om het toetsen van het leren maar ook om het toetsen voor het leren. Dit betekent volgens de opleidingen dat bij toetsing altijd sprake is van feedback en feed forward. De opleidingen vinden het ontwikkelen van een eigen oordeelsvermogen van de student zeer belangrijk omdat met dit oordeelsvermogen de aankomende professional in staat is om in wisselende functies met verschillende competentie-eisen te oordelen over aanwezige kennis en kunde. Waar mogelijk willen de opleidingen de externe opdrachtgevers en begeleiders betrekken bij de beoordeling van opdrachten.

Toetsuitvoering

Het panel ziet dat de toetsen goed aansluiten op de moduleonderdelen. De toetsen zijn van voldoende tot goede kwaliteit en sluiten aan bij de leerdoelen van de modules. Naast de toetsen sluit iedere module af met een assessment waarin een beroepsproduct centraal staat. De assessmentvorm hangt af van de aard van het beroepsproduct. Zo is bijvoorbeeld in de module *Aspecten van internationaal hippisch beleid* het beroepsproduct een beleidsnotitie en bestaat het assessment uit een presentatie van deze beleidsnotitie aan medestudenten en belangstellenden uit de sector. De ondersteunende cursussen en leertaken worden door tentamens en opdrachten getoetst. Aanvullend op de modules reflecteren studenten ieder studiejaar op hun competentieontwikkeling.

De BA opleiding kent naast toetsen en assessments drie Proeven van Bekwaamheid (PvB's). PvB's zijn complexe opdrachten waarmee studenten de beheersing van Aeres competenties aantonen in authentieke beroepssituaties. De PvB's vinden plaats aan het einde van de

propedeuse, het einde van de hoofdfase en het einde van de afstudeerfase. In de PvB's passen de studenten de STARR methode (Situation, Task, Action, Result and Reflection) toe en bouwen zo gedurende de opleiding een digitaal competentiedossier op. De AdBA opleiding kent twee PvB's; één aan het einde van de propedeuse en één bij het afstuderen aan het einde van het tweede studiejaar.

Borging kwaliteit toetsing

Het panel constateert dat de borging van de toetskwaliteit duidelijk is uitgewerkt in het toetsbeleid en dat de borging voldoende wordt uitgevoerd. Er zijn criteria voor transparantie, validiteit en betrouwbaarheid opgesteld en de borgingsprocedure is beschreven. De toetsadviescommissie speelt bij de verbetering en borging van de toetskwaliteit een belangrijke rol. Deze commissie bestaat uit tien docenten van verschillende onderwijsteams met kennis van toetskwaliteit. De commissie adviseert examinatoren en docenten over het opstellen en uitvoeren van toetsen. Ten behoeve van de borging rapporteert de toetsadviescommissie twee keer per jaar aan de examencommissie. Daarnaast is één lid van de commissie tevens lid van de examencommissie. Indien nodig voert de examencommissie aanvullende controles uit om de toetskwaliteit te borgen.

Het panel is van mening dat het advies van externe opdrachtgevers meer meegenomen kan worden in de toelichting op de assessmentbeoordelingen. Het panel heeft verschillende assessments ingezien en constateert dat het advies van de opdrachtgever ontbreekt in de toelichting. Voor de borging van de beroepsgerichtheid en de validiteit van de beoordelingen is dit advies over de uitgevoerde opdracht zeer gewenst.

Het panel beveelt aan om de BKE trainingen niet verder uit te stellen. Het panel constateert dat op dit moment 25% van de docenten een BKE training heeft afgerond en dat de training voor 2/3 deel van de docenten gaande is. Het panel onderschrijft het streven van de opleiding dat alle docenten die afstudeerstudenten begeleiden voor het cursus jaar 2019 – 2020 de BKE training hebben afgerond.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**. Het panel heeft vijftien afstudeerwerkstukken van de BA opleiding beoordeeld en is van mening dat de beoordelingen correct zijn uitgevoerd, de onderwerpen relevant zijn voor het werkveld en het niveau voldoende tot goed is. In de AdBA opleiding geven de competentiedossiers en de afsluitende bedrijfsopdracht samen voldoende inzicht in het gerealiseerde eindniveau. De opdracht is voldoende relevant en de beoordeling verdient een betere onderbouwing. De AdBA eindkwalificaties kunnen nog duidelijker gerelateerd worden aan de beoordeling van de bedrijfsopdracht.

Alumni functioneren goed in de praktijk, het werkveld waardeert de combinatie van praktisch inzicht met de ondernemende vaardigheden en ervaart een duidelijke bijdrage aan de agrosector. Uit evaluaties onder afgestudeerden blijkt dat de voorbereiding op de arbeidsloopbaan goed is en dat is gelijk aan vergelijkbare hbo opleidingen. De taalvaardigheden zijn een aandachtspunt. Aandacht voor taalontwikkeling is volgens alumni noodzakelijk in de gehele opleiding en niet alleen in de propedeuse, omdat goede taalbeheersing van groot belang is in de beroepspraktijk.

Onderbouwing

Afstudeerfase

De afstudeerfase van de BA opleiding bestaat uit een minor, een afstudeerstage en een afstudeerwerkstuk. De minor kan een verdiepingsminor of een verbredingsminor zijn. Met de afstudeerstage en het afstudeerwerkstuk sluiten de studenten de BA opleiding af. Van de tien Aeres competenties bereiken acht competenties het afstudeerniveau. Studenten bouwen een eindexamendossier op waarin is aangegeven welke competenties zijn gekozen en waar de competenties zijn aangetoond. Het eindexamendossier wordt besproken met de studieleider en een vertegenwoordiger uit het werkveld in het eindexamengesprek, waarin studenten als het ware solliciteren naar een diploma.

AdBA studenten studeren in deeltijd en bouwen een competentiedossier op. Daarnaast voeren ze een bedrijfsopdracht uit dat samen met het dossier het eindexamendossier vormt. In de voltijdvariant die per september 2017 is gestart, gaan studenten in het gehele tweede studiejaar twee dagen per week stage lopen waarbij ze een bedrijfsopdracht uitvoeren die als afstudeerwerkstuk dient.

Niveau afstudeerwerken

Een selectie van vijftien afstudeerwerkstukken van de BA opleiding van de afgelopen twee jaar zijn door het panel beoordeeld. Het panel vindt dat de beoordelingen van de bachelor afstudeerwerkstukken correct zijn uitgevoerd. De afstudeeronderwerpen zijn relevant voor het werkveld. Het panel ziet in de eindwerken en beoordelingen duidelijk dat de eindkwalificaties en Aeres competenties worden bereikt.

Van de AdBA opleiding heeft het panel in eerste instantie competentiedossiers beoordeeld. In de dossiers wordt vooral gereflecteerd op de competentieontwikkeling. Het panel constateert dat het hier formatieve beoordelingen betreft. Daarom zijn door het panel aanvullend de beoordeelde bedrijfsopdrachten van vier AdBA studenten die in juni 2018 afstuderen bestudeerd. Het panel ziet dat de bedrijfsopdracht een summatieve beoordeling kent en dat deze samen met het competentiedossier voldoende inzicht geeft in de resultaten van de AdBA opleiding. De onderwerpen van de bedrijfsopdracht zijn relevant voor de opdrachtgever. De beoordeling verdient nog een betere onderbouwing maar is voldoende. Het panel vindt de bedrijfsopdracht daarom een terechte aanvulling op het competentiedossier en beveelt aan om de relatie van AdBA eindkwalificaties met de bedrijfsopdracht te verduidelijken.

Functioneren afgestudeerden in de praktijk.

Aeres Hogeschool doet jaarlijks onderzoek onder alumni waarvan de resultaten in de HBO monitor worden gepubliceerd. Alumni voelen zich goed voorbereid op de arbeidsloopbaan en de opleiding sluit goed aan op de werkpraktijk, dit is vergelijkbaar met vergelijkbare hbo opleidingen.

Uit de gesprekken met alumni concludeert het panel dat de bedrijfskundige voorbereiding op de praktijk goed is. Hierbij is de koppeling van de bedrijfskundige theorie aan praktijk van de agrosector volgens het werkveld een sterk punt en maakt het dat alumni goed zijn voorbereid op de praktijk. De taalontwikkeling verdient aandacht; na de propedeuse staat de taalontwikkeling stil terwijl volgens alumni goede taalbeheersing van de Nederlandse en Engelse taal van groot belang is.

Uit de gesprekken met het werkveld komt hetzelfde beeld naar voren. Het werkveld waardeert de combinatie van het praktische inzicht en het ondernemende karakter van de afgestudeerden, ze zijn wendbaar en pakken snel dingen op. De bedrijfskundige kennis en vaardigheden zijn goed ontwikkeld omdat studenten leren aan de hand praktische beroepsopdrachten. Het werkveld ervaart dat hierdoor het leereffect bij deze studenten groter is dan bij algemeen bedrijfskundige afgestudeerden. Wat het werkveld betreft heeft de opleiding een duidelijke bijdrage aan de agrosector, omdat studenten geïnteresseerd raken voor deze sector. De opleiding kan, wat het werkveld betreft, nog meer dan nu het geval is, gebruik van het werkveld maken. Het ontbreekt soms wat aan flexibiliteit, waarschijnlijk tijd en organisatievermogen om het werkveld meer te laten bijdragen aan het leerproces.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel			
	Associate degree		Bachelor	
	Voltijd	Deeltijd	Voltijd	deeltijd
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 2 Oriëntatie</i>	goed	goed	goed	goed
<i>Standaard 3 Inhoud</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 4 Leeromgeving</i>	goed	goed	goed	goed
<i>Standaard 5 Instroom</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 6 Personeel</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	goed	goed	goed	goed
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende

De opleidingen staan goed, het programma zit goed in elkaar en wordt goed uitgevoerd. De AdBA opleiding heeft inhoudelijke parallellen met de BA opleiding en kent sinds kort een eigenstandige afronding en een voltijdsvariant. De docenten tonen betrokkenheid en inzet. De voorzieningen zijn van bovengemiddelde kwaliteit en bieden goede faciliteiten aan studenten. De sfeer is goed, studenten voelen zich zeer thuis bij deze opleidingen. De studenteninstroom groeit sterker dan verwacht en de werkdruk onder het personeel stijgt daardoor. Binnen de opleiding heeft men goed oog voor elkaar. Door de stijgende studenten aantallen, werkdruk en nieuwe collega's is wordt het lastiger om goed overzicht te houden en om kwaliteitsverbeteringen te realiseren. Bovendien kent de opleiding veel majors en contexten met elk hun eigen ontwikkelingen wensen en ambities. Dit leidt er volgens het panel ertoe dat de opleidingen voor keuzes staan over de ontwikkelingen die prioriteit krijgen opdat de onderwijskwaliteit gaat verbeteren. De nauwe relaties met het werkveld kunnen hierbij helpen; het werkveld is betrokken en is bereid om bij te dragen aan de opleiding. Ze erkennen het belang van de opleidingen en dragen hen een warm hart toe. Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande AdBA en BA opleiding Bedrijfskunde & Agribusiness van Aeres Hogeschool als voldoende.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

- Expliciteer de merkbeloofte Economy of Life in het beroepsbeeld en het opleidingsprofiel van de opleidingen.

Standaard 3 Inhoud

- Vereenvoudig de inhoudelijke opbouw van het programma om flexibeler nieuwe ontwikkelingen in het programma op te kunnen nemen
- Maak in de propedeuse en de hoofdfase van het bachelor programma het belang van competentie ontwikkeling nog meer duidelijk.
- Verleng de éénjarige internationale programma's om de beoogde leerresultaten te bereiken
- Besteed meer aandacht aan taalontwikkeling in de hoofdfase.

Standaard 5 Instroom

- Speel in de mbo onderwijsketen eerder in op de kwalificaties die nodig zijn voor het hbo-onderwijs.
- Geef aan mbo studenten meer aandacht aan studievaardigheden in het eerste jaar.

Standaard 6 Personeel

- Maak een realistische planning van de professionaliseringsafspraken.
- Zorg voor een realistische uitvoering van de major programma's

Standaard 8 Begeleiding

- Geef aanvullende begeleiding aan studenten die niet goed in staat zijn keuzes te maken.

Standaard 9 Kwaliteitszorg

- Formuleer per opleiding een gedragen visie op kwaliteit
- Voer verbeteractiviteiten planmatiger uit.

Standaard 10 Toetsing

- Geef voorrang aan trainingen in examinering.
- Neem het advies van de opdrachtgever op in de toelichting op het assessment.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

- Benut het aanbod van het werkveld om nog meer bij te dragen in de uitvoering van de opleidingen.
- Verduidelijk de AdBA eindkwalificaties in de afsluitende bedrijfsopdracht.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Donderdag 31 mei Associate degree en Bachelor Bedrijfskunde (BA)

Tijdstip	Thema
8.30-9.30	Ontvangst en kennismaking Korte presentatie over de opleiding en de ontwikkelvraag 9.00: Pitch door student (4BA)
9.30-11.00	materiaalbestudering
11.00-12.00	Gesprek studenten (5) en alumni (3)
12.00-13.30	Rondleiding en lunch op locatie Agro Innovation Centre en Paardenplaats
13.30-14.30	Gesprek docenten en examinatoren
14.30-15.30	Gesprek opleidings-management
15.30-15.45	Pauze
15.45-16.45	Werkveld

Vrijdag 1 juni Master Agribusiness Development (MAD)

Tijdstip	Thema
9.00-10.00	Werkveld
10.00-10.45	Gesprek (Engels) studenten en alumni
10.45-11.00	Pauze
11.00-12.00	Gesprek docenten en examinatoren
12.00-12.30	Lunch
12.30-13.30	Gesprek borging AdBA, BA en MAD
13.30-14.15	Gesprek opleidings-management
14.15-14.30	Pauze
14.30-15.45	Beoordelingsoverleg
15.45-16.15	Terugkoppeling bevindingen BA en MAD
16.15-17.00	Ontwikkelgesprek: "Hoe kunnen we de identiteit van de hogeschool behouden bij groeiende aantallen studenten (onderwijslogistiek, teams, ICT)?"

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Bijlagen bij het zelfevaluatie-rapport:

- Aeres Hogeschool: "Aanstelling examinatoren", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Actiepunten kwaliteit", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Analyse studieduur", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Borgen en Zorgen Toetskwaliteit", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Curriculumoverzicht Ad BA", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Curriculumoverzicht HB 2018-2019", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Dashboard", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Format modulewerkboek", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Handboek Kwaliteitsmanagement Aeres Hogeschool 2016-2020", 2017.
- Aeres Hogeschool: "HBO-monitor", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Instellingsplan Aeres Hogeschool", 2016
- Aeres Hogeschool: "Jaarplan Aeres Hogeschool 2017-2018", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Jaarplannen ATM, BA, HB, GO, 2017-2018", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Jaarrapportage kwaliteitsmanagement", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Jaarverslag examencommissie Dronten", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Leerlijn Engels", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Module evaluatie HLFM", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Module overzicht HLFM 2018-2019", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek afstudeerfase Ad", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek Afstudeerstage 2017-2018", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek afstudeerwerkboek 2017-2018", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek Aspecten van Internationaal Hippisch Beleid", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek competentie management afstudeerfase", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Modulewerkboek competentie management propedeuse", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Notitie van gesprek auditteam Critical Friends betreffende de tussenevaluatie BA", 2016.
- Aeres Hogeschool: "Notulen Internationale werkveldcommissie", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Notulen werkveldcommissie BA", 2017.
- Aeres Hogeschool: "NSE-resultaten", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Ondernemen in de majors", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Onderwijsconcept Aeres Hogeschool", 2015.
- Aeres Hogeschool: "Onderzoeksleerlijn major ATM", 2016.
- Aeres Hogeschool: "Onderzoeksprogramma Duurzaam Ondernemen", 2015.
- Aeres Hogeschool: "Opleidingsprofiel Ad Bedrijfskunde en Agribusiness", 2017.
- Aeres Hogeschool: "Overzichten en kengetallen Aeres Hogeschool", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Personeelsoverzicht BA", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Prestatie indicatoren DUO", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Professionaliseringsplan Aeres Hogeschool", 2014
- Aeres Hogeschool: "Reglement opleidingscommissies Aeres Hogeschool", 2018.
- Aeres Hogeschool: "Verbeterformulier HONA", 2016.
- Aeres Hogeschool: "Visie op Praktijkleren", 2016.
- Aeres Hogeschool: "Werkveldcommissieleden BA", 2018.
- CAH Vilentum Hogeschool: "Onderzoeksleerlijn CAH Vilentum Hogeschool", 2013.
- CAH Vilentum Hogeschool: "Toetsbeleid CAH Vilentum Hogeschool", 2013.
- CAH: "Aanvraag Associate degree Bedrijfskunde en Agribusiness", 2007.
- CAH: "CAH ID", 2011
- CAH: "Landelijk opleidingsprofiel Bedrijfskunde en Agribusiness", 2011.
- HBO-raad: "Gedragscode internationale studenten", 2005.
- Kwoot: "Video: Reacties studenten", 2018.
- Markteffect: "Presentatie Imago Aeres Hogeschool", 2018.
- NPO: "Video: Mark Rutte over hogeschool Dronten", 2018.
- NQA: "Aeres beoordeling Team Praktijkgericht Onderzoek", 2017.

- NQA: “Visitatierapport Cluster Plattelandsvernieuwing, Bedrijfskunde & Agribusiness (inclusief AD programma)”, 2011.
- ZON: “Publicatie nummer 6”, 2017

Ter inzage tijdens de visitatie:

- Aeres Hogeschool: “Handboek Kwaliteitsmanagement Aeres Hogeschool 2016-2020”, 2017.
- Aeres Hogeschool: “Instellingsplan Perspectief 2020”, 2016.
- Aeres Hogeschool: “Jaarverslag examencommissie Almere”, 2017.
- Aeres Hogeschool: “Jaarverslag examencommissie Dronten”, 2017.
- Aeres Hogeschool: “Jaarverslag examencommissie”, 2016.
- Aeres Hogeschool: “Notulen opleidingscommissie BA”, 2017, 2018.
- Aeres Hogeschool: “Notulen werkveldcommissie BA”, 2017.
- Aeres Hogeschool: “Onderwijsconcept Aeres Hogeschool”, 2015.
- Aeres Hogeschool: “Professionaliseringsplan”, 2014.
- Een representatieve selectie (uitgewerkte) toetsopgaven met bijbehorende beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen);
- Een representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal.
- Voorbeeld EVC-dossiers van internationale studenten.

Studiemateriaal ter inzage tijdens bezoek op 31 mei 2018:

Domeinmodules bachelor:

- Analyseren Bedrijfsprocessen;
- Marketing en Marketingcommunicatie;
- Strategie en Economie.

Majormodules bachelor:

- Agrotechniek en Werktuigbouw;
- Energie,
- Techniek en Bodem;
- Ondernemerschap en Strategie Loonbedrijf;
- Ondernemen en Adviseren in de Paardensector;
- Ontwerpen Hippisch Landschap;
- Onderzoek en Advies;
- Innoveren in de Agri en Foodbusiness;
- Circulaire economie en nieuwe businessmodellen;
- Paard en Coaching.

Internationale majormodules:

- Entrepreneurship and Advice,
- Research Sales and Marketing,
- Specialization Plant;
- Analyzing Business Processes;
- Analyzing Food Value Chains;
- Proof of Proficiency in Food and Business;
- Settling in European Food Business;
- Marketing and Communication Strategy;
- Research in European Food Business;
- Research in European Food Trade;
- Personal Development;
- European Work Placement;
- Thesis Manual;
- Food Chain Consultant;

International Studies;

- International Food Safety Management 1 and 2;
- Food Research.

Deeltijd Associate degree modules (jaar 1 en 2):

- Marketing voor het MKB;

- Projectmanagement;
- Planning en logistiek;
- Risicomanagement;
- Wet- en regelgeving;
- Kwaliteitsmanagement;
- Managementvaardigheden;
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- Strategische marketing.

Deeltijd Bachelor (jaar 3 en 4):

- Geïntegreerde bedrijfskundige case;
- Verandermanagement;
- Personeelsmanagement;
- Juridisch management.